

This Question Paper contains 16 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 106285

023(GHE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ વિભાગ અને 49 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સામે દર્શાવેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે. [10]

- 1) દ્વિપક્ષ પ્રથા ધરાવતો દેશ.
(A) ભારત (B) પાકિસ્તાન
(C) અમેરિકા (D) ચીન
- 2) 'સ્ટેટ ફન્ડિંગ'ની જોગવાઈ કયા દેશમાં જોવા મળે છે ?
(A) જાપાન (B) જર્મની
(C) કેનેડા (D) બધાજ
- 3) ભારતમાં માન્ય વિરોધપક્ષ માટે લોકસભામાં સભ્ય સંખ્યા.
(A) 10 % (B) 16 %
(C) 20 % (D) 50 %
- 4) ડી.એમ.કે. કયા રાજ્યનો પ્રાદેશિક પક્ષ છે ?
(A) ગુજરાત (B) મહારાષ્ટ્ર
(C) તામિલનાડુ (D) પંજાબ

- 5) નીતિ આયોગની રચના ક્યારે કરાઈ ?
 (A) 2008 (B) 2014
 (C) 2015 (D) 2016
- 6) વિશ્વશાંતિ માટે રાષ્ટ્રસંઘ (લીગ ઓફ નેશન)ની રચનાની ભલામણ કોણે કરી હતી ?
 (A) અબ્રાહમ લિંકન (B) વુડ્રો વિલ્સન
 (C) જહોન કેનેડી (D) રોનાલ્ડ રેગન
- 7) યુરોપિયન સંઘના કુલ સભ્ય રાષ્ટ્રોની સંખ્યા કેટલી છે ?
 (A) 24 (B) 26
 (C) 28 (D) 30
- 8) કયા દિવસને યુ.એન. દિવસ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે ?
 (A) 12 ઓક્ટોબર, 1945 (B) 24 ઓક્ટોબર, 1945
 (C) 2 ઓક્ટોબર, 1945 (D) 21 ઓક્ટોબર, 1945
- 9) આંતરરાષ્ટ્રીય અદાલતમાં કેટલા ન્યાયાધીશો બેસે છે ?
 (A) 5 (B) 10
 (C) 12 (D) 15
- 10) ચંડીપ્રસાદ ક્યા આંદોલન સાથે સંકળાયેલા છે ?
 (A) નર્મદા બચાવો (B) ગંગા બચાવો
 (C) ચીપકો આંદોલન (D) કાવેળી જળ વિવાદ

વિભાગ - B

■ નીચેના 11 થી 20 પ્રશ્નોના ઉત્તરો એક વિધાનમાં આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) લોકમતનો સામાન્ય અર્થ જણાવો.
 12) ભારતમાં લોકસભામાં કુલ કેટલા સભ્યો હોય છે ?
 13) સોશ્યલ મીડિયાના બે ઉદાહરણ આપો.
 14) ભારતમાં થયેલા બે મુખ્ય આંતકવાદી હુમલાઓ જણાવો.
 15) મહિલાઓની સુરક્ષા માટે કઈ હેલ્પલાઈન શરૂ કરાઈ છે ?
 16) નિઃશસ્ત્રીકરણ એટલે શું ?
 17) યુ.એન. (UN) દ્વારા વિશ્વશાંતિ દિવસ ક્યારે ઉજવવામાં આવે છે ?
 18) સાર્કનું વડું મથક ક્યાં આવેલું છે ?

19) સલામતી સમિતિના કાયમી સભ્યોના નામ જણાવો.

20) પુનઃ પ્રાપ્ય સંસાધનો એટલે શું ?

વિભાગ - C

■ નીચેના 21 થી 35 પ્રશ્નોના સંક્ષિપ્તમાં ઉત્તર લખો. પ્રત્યેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[30]

21) વિરોધ પક્ષ કોને કહેવાય ?

22) લોબી એટલે શું ?

23) પ્રત્યક્ષ ચૂંટણી કોને કહેવાય ?

અથવા

સાર્વત્રિક પુષ્તવય મતાધિકાર એટલે શું ?

24) ભારતમાં ચૂંટણી કમિશનરની નિમણૂંક કોણ અને કેટલા વર્ષ માટે કરવામાં આવે છે ?

25) પ્રાદેશિક અસમતુલા એટલે શું ?

અથવા

ભારતમાં નક્સલવાદના પ્રણેતા કોણ કોણ ગણાય છે ?

26) અનુસૂચિત જનજાતિનો સામાન્ય ખ્યાલ આપો.

27) મહિલા વિકાસ એટલે શું ?

28) પ્રોફે. ગાલ્ટુંગે હિંસાના કયા બે પ્રકાર દર્શાવ્યા છે ?

29) શાંતિ અંગેના ગાંધીજીના વિચારો જણાવો.

30) પંચશીલના સિદ્ધાંતો કયા છે ?

31) બિનજોડાણની નીતિ એટલે શું ?

અથવા

બ્રિક્સ (BRICS) એટલે શું ?

32) સંયુક્ત રાષ્ટ્રના હેતુઓ જણાવો.

33) આર્થિક અને સામાજિક સમિતિના કાર્યો જણાવો.

34) જૈવિક અને અજૈવિક કુદરતી સંસાધનોનાં ઉદાહરણો આપો.

35) કુદરતી સંસાધનોના રક્ષણ માટે આપણી વ્યક્તિ તરીકે શું ભૂમિકા હોવી જોઈએ ?

વિભાગ - D

■ નીચેના 36 થી 45 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[30]

36) રાજકીય પક્ષના કાર્યોની ચર્ચા કરો. (ગમે તે પાંચ)

અથવા

સંગીન અને અસરકારક લોકમત માટેની જરૂરિયાતો જણાવો.

37) પક્ષ પ્રથાના પ્રકારો વર્ણવો.

38) ચૂંટણી પંચના કાર્યો જણાવો.

39) ગરીબી અંગે વિસ્તૃત નોંધ લખો.

40) ભારતમાં સામાજિક - આર્થિક વિકાસના ધ્યેયો જણાવો.

અથવા

'નીતિ આયોગ'ની સ્થાપનાના હેતુઓ જણાવો.

41) જિલ્લા વિકાસ એજન્સીઓની ભૂમિકા વર્ણવો.

42) રાજ્યમાં શાંતિ સ્થાપવા માટેની પૂર્વશરતો જણાવો.

43) ભારત - શ્રીલંકા વચ્ચેના સંબંધોની ચર્ચા કરો.

44) સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘમાં ભારતની ભૂમિકા સમજાવો.

45) ચીપકો આંદોલન વિષે નોંધ લખો.

વિભાગ - E

■ નીચેના 46 થી 49 પ્રશ્નોના સંવિસ્તાર ઉત્તર લખો. દરેકના 5 ગુણ છે.

[20]

46) કોઈપણ બે ચૂંટણી સુધારાની ચર્ચા કરો.

47) ભારતમાં સામાજિક અસમાનતા દૂર કરવા માટેના બંધારણીય ઉપાયોની ચર્ચા કરો.

અથવા

આંતકવાદ વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો.

48) ભારતની વિદેશનીતિને ઘડનારા ભૌગોલિક પરિબલોની ચર્ચા કરો.

49) ભારતમાં પર્યાવરણના રક્ષણ માટે થયેલા પ્રયાસો વિશે નોંધ લખો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

023 (H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचना :

- 1) इस प्रश्नपत्र में कुल 5 विभाग एवं 49 प्रश्न हैं।
- 2) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। विकल्प आंतरिक हैं।
- 3) दाँयी ओर के अंक प्रश्नों के गुण दर्शाते हैं।
- 4) प्रश्नों के सूचनानुसार उत्तर लिखिए।
- 5) प्रत्येक विभाग का उत्तर नए पन्ने से प्रारंभ कीजिए।

विभाग -A

- निम्नलिखित विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[10]

- 1) द्वि-दलीय प्रथा वाला देश कौन-सा है?
 - (A) भारत
 - (B) पाकिस्तान
 - (C) अमेरिका
 - (D) चीन
- 2) 'स्टेट फण्डिंग' की व्यवस्था किस देश में है?
 - (A) जापान
 - (B) जर्मनी
 - (C) कैंनेडा
 - (D) उपरोक्त सभी

- 3) भारत में मान्य विपक्ष के लिए लोकसभा में आवश्यक सदस्य संख्या कितनी होती है?
- (A) 10%
- (B) 16%
- (C) 20%
- (D) 50%
- 4) डी. एम. के. किस राज्य का क्षेत्रीय दल है?
- (A) गुजरात
- (B) महाराष्ट्र
- (C) तमिलनाडु
- (D) पंजाब
- 5) नीति आयोग की रचना कब की गई थी?
- (A) 2008
- (B) 2014
- (C) 2015
- (D) 2016
- 6) विश्वशांति के लिए राष्ट्रसंघ (लीग ऑफ नेशन्स) की रचना की सिफारिश किसने की थी?
- (A) अब्राहम लिंकन
- (B) वुड्रो विल्सन
- (C) जॉन केनेडी
- (D) रोनाल्ड रेगन
- 7) यूरोपियन संघ के कुल सदस्य राष्ट्रों की संख्या कितनी है?
- (A) 24
- (B) 26
- (C) 28
- (D) 30

8) कौन सा दिन यू. एन. दिवस के रूप में पहचाना जाता है?

- (A) 12 अक्टूबर, 1945
- (B) 24 अक्टूबर, 1945
- (C) 02 अक्टूबर, 1945
- (D) 21 अक्टूबर, 1945

9) अंतर्राष्ट्रीय न्यायालय में कितने न्यायाधीश बैठते हैं?

- (A) 5
- (B) 10
- (C) 12
- (D) 15

10) चंडीप्रसाद किस आंदोलन के साथ जुड़े हैं?

- (A) नर्मदा बचाओ
- (B) गंगा बचाओ
- (C) चिपको आंदोलन
- (D) कावेरी जल विवाद

विभाग - B

■ निम्नलिखित 11 से 20 प्रश्नों के उत्तर एक ही विधान में दीजिए। प्रत्येक के लिए 1 अंक है :

[10]

- 11) लोकमत का सामान्य अर्थ लिखिए।
- 12) भारत में लोकसभा में कुल कितने सदस्य होते हैं?
- 13) सोशल मीडिया के दो उदाहरण दीजिए।
- 14) भारत में दो मुख्य आतंकवादी हमले बताइए।
- 15) महिला सुरक्षा के लिए कौन-सी हेल्पलाइन शुरू की गई है?
- 16) निःशस्त्रीकरण अर्थात् क्या?

- 17) यू. एन. (U. N.) द्वारा विश्वशांति दिवस कब मनाया जाता है?
- 18) सार्क (SAARC) का मुख्यालय कहाँ पर स्थित है?
- 19) सुरक्षा परिषद के स्थायी सदस्यों के नाम बताइए।
- 20) पुनः प्राप्य संसाधन अर्थात् क्या?

विभाग - C

■ निम्नलिखित 21 से 35 प्रश्नों के संक्षिप्त में उत्तर दीजिए। प्रत्येक के लिए 2 अंक हैं :

[30]

- 21) विपक्ष किसे कहते हैं?
- 22) लॉबी (Lobby) अर्थात् क्या?
- 23) प्रत्यक्ष चुनाव किसे कहते हैं?

अथवा

'वयस्क मताधिकार' को समझाइए।

- 24) भारत में निर्वाचन आयुक्त की नियुक्ति कौन करता है? निर्वाचन आयुक्त की नियुक्ति कितने वर्ष के लिए की जाती है?
- 25) क्षेत्रीय असंतुलन अर्थात् क्या? समझाइए।

अथवा

भारत में नक्सलवाद के प्रणेता कौन-कौन थे?

- 26) अनुसूचित जनजाति का अर्थ समझाइए।
- 27) महिला विकास अर्थात् क्या?
- 28) प्रो. गाल्लुंग ने हिंसा के कौन-से दो प्रकार बताए हैं?
- 29) शांति के संदर्भ में गांधी जी के विचार बताइए।
- 30) पंचशील के सिद्धांत कौन-कौन से हैं?

31) गुटनिरपेक्ष नीति अर्थात् क्या?

अथवा

ब्रिक्स (BRICS) क्या है?

32) संयुक्त राष्ट्रसंघ के उद्देश्य बताइए।

33) आर्थिक एवं सामाजिक परिषद के कार्य बताइए।

34) जैविक एवं अजैविक प्राकृतिक संसाधनों के उदाहरण लिखिए।

35) प्राकृतिक संसाधनों की रक्षा हेतु व्यक्ति के रूप में हमारी भूमिका क्या होनी चाहिए?

विभाग - D

■ निम्नलिखित 36 से 45 प्रश्नों के मुद्दासर उत्तर दीजिए। प्रत्येक के लिए

3 अंक हैं:

[30]

36) राजनीतिक दलों के कार्यों की चर्चा कीजिए। (कोई पाँच)

अथवा

गहन और प्रभावशाली लोकमत की आवश्यकता बताइए।

37) दलीय प्रथा के प्रकार बताइए।

38) निर्वाचन आयोग के कार्य बताइए।

39) 'गरीबी' पर सविस्तार टिप्पणी लिखिए।

40) भारत में सामाजिक-आर्थिक विकास का उद्देश्य बताइए।

अथवा

नीति आयोग की स्थापना के उद्देश्य बताइए।

41) जिला विकास एजेन्सियों की भूमिका समझाइए।

42) राज्य में शांति स्थापना की पूर्व शर्तें दर्शाइए।

- 43) भारत-श्रीलंका के बीच संबंधों की चर्चा कीजिए।
- 44) संयुक्त राष्ट्र में भारत की भूमिका समझाइए।
- 45) चिपको आंदोलन पर टिप्पणी लिखिए।

विभाग -E

- निम्नलिखित 46 से 49 प्रश्नों के विस्तृत उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं :

[20]

- 46) कोई भी दो चुनाव सुधारों की चर्चा कीजिए।
- 47) भारत में सामाजिक असमानता को दूर करने के संवैधानिक उपायों की चर्चा कीजिए।

अथवा

आतंकवाद पर विस्तृत टिप्पणी लिखिए।

- 48) भारत की विदेश नीति के निर्माण में भौगोलिक परिबलों की चर्चा कीजिए।
- 49) पर्यावरण के रक्षण के लिए भारत में हुए प्रयासों पर टिप्पणी लिखिए।

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

023(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 5 sections and 49 questions.
- 2) All the questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Figures to the right side indicate full marks of the questions.
- 4) Answer the questions according to the instructions.
- 5) Start a new section on a new page.

SECTION - A

■ Select and write the correct option (A, B, C, D) from those given below. Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) Which one of these nations possesses two party system?
 - (A) India
 - (B) Pakistan
 - (C) America
 - (D) China

- 2) In which country provision of state funding has been made?
 - (A) Japan
 - (B) Germany
 - (C) Canada
 - (D) All of the above

- 3) What is the required number of members in Lok Sabha for recognized opposition party, in India?
- (A) 10%
 - (B) 16%
 - (C) 20%
 - (D) 50%
- 4) Which state's regional party is D. M. K.?
- (A) Gujarat
 - (B) Maharashtra
 - (C) Tamilnadu
 - (D) Punjab
- 5) When NITI Aayog was established?
- (A) 2008
 - (B) 2014
 - (C) 2015
 - (D) 2016
- 6) Who proposed for formation of League of Nations?
- (A) Abraham Lincoln
 - (B) Woodrow Wilson
 - (C) John Kennedy
 - (D) Ronald Reagan
- 7) What is the strength of member nations of European Union?
- (A) 24
 - (B) 26
 - (C) 28
 - (D) 30

- 8) Which day is known as U. N. Day?
(A) 12th October, 1945
(B) 24th October, 1945
(C) 02nd October, 1945
(D) 21st October, 1945
- 9) How many judges sit in the International Court of Justice?
(A) 5
(B) 10
(C) 12
(D) 15
- 10) Chandi Prasad is attached with which movement?
(A) Save Narmada
(B) Save Ganga
(C) Chipko Movement
(D) Kaveri water dispute

SECTION - B

- Answer the following questions 11 to 20 in one sentence each. Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) What is Public opinion?
12) How many members are there in Lok Sabha of India?
13) Give two examples of Social media.
14) Mention any two major terrorist attacks in India.
15) Which helpline was launched for the safety of women?
16) What is disarmament?

- 17) Which day is celebrated as 'World Peace Day' by the U. N.?
- 18) Where is the headquarter of SAARC?
- 19) State the names of permanent members of Security Council.
- 20) What are renewable resources?

SECTION - C

- **Answer in brief the following questions from 21 to 35. Each question carries 2 marks :**

[30]

- 21) What is called the Opposition Party?
- 22) What is Lobby?
- 23) What is direct election?

OR

Describe the common (universal) adult franchise.

- 24) Who appoints the Election Commissioner in India? What is the tenure of Election Commissioner?
- 25) What is regional imbalance? Explain.

OR

Who are considered to be the originators of Naxalism?

- 26) Explain the meaning of Scheduled Tribes.
- 27) What is women development?
- 28) Which two types of categories of violence have been classified by Prof. Galtung?
- 29) Write Gandhiji's thoughts about peace.

30) Which are the principles of Panchsheel?

31) What is the policy of Non-Alignment?

OR

What is BRICS ?

32) State the objectives of the United Nations.

33) State the functions of Economic and Social Council.

34) Give examples of Biotic and Abiotic natural resources.

35) What should be our role as a Protector of natural resources?

SECTION - D

■ Answer the following questions from 36 to 45 to the point.

Each question carries 3 marks : [30]

36) Discuss the functions of political party (any five).

OR

State necessities for stable and effective public opinion?

37) Describe the types of party system in brief.

38) State the functions of Election Commission.

39) Write a detailed note on 'Poverty'.

40) State the aims of socio-economic development in India.

OR

State the objectives for the establishment of 'NITI Aayog'.

41) Explain the role of District Development Agencies.

42) Give the pre-conditions for establishment of peace in the state.

- 43) Discuss the relations of India with Sri Lanka.
- 44) State the Role of India in the United Nations.
- 45) Write a note on 'Chipko Movement'.

SECTION - E

- Questions from 46 to 49 are essay type questions. Each question carries 5 marks :

[20]

- 46) Discuss any two election reforms.
- 47) Discuss the constitutional remedies to remove social inequalities in India.

OR

Write a detailed note on terrorism.

- 48) Discuss the Geographical factors which determine India's foreign policy.
- 49) Write a note on 'Attempts made in India for protection of environment.'

